Qabul qilindi: 3-oktabr 2026-yil • Ma’qullandi: 8-oktabr 2026-yil • Nashr qilindi: 12-oktabr 2026-yil

BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARINING O‘QUV -BILISH MOTIVATSIYASINING RIVOJLANISHIDA DIDAKTIK O‘YINLARNING AHAMIYATI

Ostanova Matluba Ilxomovna
Qarshi shahar Iqtidor xalqaro maktabi o‘qituvchisi
E-mail: matluba.ostanova@iqtidor.school

Annotatsiya. Biz ushbu tezisda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘quv-bilish motivatsiyasini rivojlantirishda didaktik o‘yinlarning ahamiyatini tahlil qilib chiqamiz. Va u orqali didaktik o‘yinlarning o‘quvchilarning darsga qiziqishi, faolligi va bilimlarni o‘zlashtirishiga ta’sirini ochib berish maqsad qilingan. Tadqiqotda didaktik o‘yinlarning o‘quvchilarning o‘quv-bilish motivatsiyasi, mustaqil fikrlashi va darsdagi faolligiga ta’siri ko‘rib chiqilgan. Didaktik o‘yinlardan maqsadli foydalanish o‘quvchilarning bilim olishga qiziqishini oshirish va o‘quv faoliyatini faollashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada, didaktik o‘yinlardan foydalanish o‘quv-bilish motivatsiyasini rivojlantirishning muhim vositalaridan biri ekanligi ko‘rsatib beriladi.

Kalit so‘zlar: Boshlang‘ich sinf, o‘quv-bilish motivatsiyasi, didaktik o‘yinlar, o‘quv faoliyati, darsga qiziqish, mustaqil fikrlash, ta’lim samaradorligi.

Abstract. In this thesis, we analyze the importance of didactic games in developing the learning and cognitive motivation of primary school students. The aim is to reveal the influence of didactic games on students’ interest in lessons, activity, and knowledge acquisition. The study examines the impact of didactic games on students’ learning and cognitive motivation, independent thinking, and classroom activity. The purposeful use of didactic games is important for increasing students’ interest in learning and activating their educational activities. As a result, it is demonstrated that the use of didactic games is one of the important means of developing learning and cognitive motivation.

Keywords: Primary school, learning and cognitive motivation, didactic games, educational activity, interest in lessons, independent thinking, educational effectiveness.

Аннотация. В данном тезисе мы анализируем значение дидактических игр в развитии учебно-познавательной мотивации учащихся начальных классов. Целью является раскрытие влияния дидактических игр на интерес учащихся к урокам, их активность и усвоение знаний. В исследовании рассматривается влияние дидактических игр на учебно-познавательную мотивацию, самостоятельное мышление и активность учащихся на уроках. Целенаправленное использование дидактических игр имеет важное значение для повышения интереса учащихся к обучению и активизации их учебной деятельности. В результате показано, что использование дидактических игр является одним из важных средств развития учебно-познавательной мотивации.

Ключевые слова: Начальная школа, учебно-познавательная мотивация, дидактические игры, учебная деятельность, интерес к урокам, самостоятельное мышление, эффективность обучения.

Kirish. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘quv-bilish motivatsiyasini rivojlantirish bilim olishga qiziqish, darsdagi faollik va mustaqil fikrlashni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. O‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda didaktik o‘yinlardan foydalanish darsga qiziqish va o‘quv faoliyatini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu mavzuning dolzarbligi boshlang‘ich ta’limda o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirish va ularni faol ishtirok etishga jalb qilish zarurati bilan belgilanadi.

Tadqiqot maqsadi boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘quv-bilish motivatsiyasini rivojlantirishda didaktik o‘yinlarning ahamiyatini tahlil qilish va ularning ta’sirini aniqlashdan iboratdir. Tadqiqotda tizimli va qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatish hamda ilmiy manbalarni o‘rganish usullaridan foydalanildi. Ushbu ish didaktik o‘yinlardan ta’lim jarayonida samarali foydalanish imkoniyatlarini aniqlashga yordam beradi.

Asosiy qism. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘quv-bilish motivatsiyasi bilim

olishga qiziqish, o‘quv topshiriqlarini bajarishga intilish va mustaqil fikrlash bilan bog‘liq muhim pedagogik jarayon hisoblanadi. Uning rivojlanishi o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlari hamda darsni tashkil etish usullariga bog‘liq bo‘ladi. O‘quvchilarning darsga qiziqishi va faolligini oshirishda didaktik o‘yinlardan foydalanish muhim vositalardan biri hisoblanadi. Didaktik o‘yinlarning ta’lim jarayonidagi ahamiyatini quyidagi asosiy yo‘nalishlarga ajratish mumkin:

1) O‘quv faoliyatini faollashtirish - o‘quvchilarni dars jarayoniga faol jalb qilish, topshiriqlarni qiziqish bilan bajarish va o‘quv materialini faol o‘zlashtirish;

2) Bilishga bo‘lgan qiziqishni rivojlantirish - o‘quvchilarning yangi bilimlarni egallashga bo‘lgan qiziqishi va intilishini kuchaytirish;

3) Mustaqil fikrlashni shakllantirish - savollarga mustaqil javob berish, muammoli vaziyatlarni hal qilish va o‘z fikrini asoslash ko‘nikmalarini rivojlantirish;

4) Muloqot va hamkorlikni rivojlantirish - guruhli o‘yinlar orqali o‘quvchilarning bir-biri bilan muloqot qilishi, hamkorlikda ishlashi va o‘z fikrlarini ifodalashiga imkon yaratish.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida o‘quv-bilish motivatsiyasi yosh xususiyatlariga bog‘liq holda farqlanadi. Ayniqsa, bir xil faoliyat bilan uzoq shug‘ullanish darsga qiziqishning pasayishiga olib kelishi mumkin . Didaktik o‘yinlardan foydalanish esa o‘quv faoliyatini qiziqarli tashkil etish va o‘quvchilarning e’tiborini o‘quv materialiga yo‘naltirish imkonini beradi. Shu sababli o‘yinlarni tanlashda o‘quvchilarning yoshi, bilim darajasi va individual xususiyatlarini hisobga olish muhimdir. Didaktik o‘yinlarning ta’siri dars jarayonida turlicha namoyon bo‘ladi. Savol-javob, musobaqa, guruhli o‘yinlar va ijodiy topshiriqlar o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga, javoblarni izlashga va o‘z fikrlarini asoslashga undaydi. O‘yin jarayonining o‘quv topshiriqlari bilan bog‘lanishi bilimlarni faol ishtirok va fikrlash orqali o‘zlashtirishga yordam beradi. Bunday jarayonda o‘quvchilarning darsga bo‘lgan munosabati ham ijobiy tomonga o‘zgaradi.O‘quv-bilish motivatsiyasini rivojlantirishda didaktik o‘yinlarning muntazam va maqsadli qo‘llanilishi muhimdir. O‘yinli faoliyat orqali o‘quvchilarning darsdagi ishtiroki kuchayib, o‘z fikrini erkin ifodalash va topshiriqlarni bajarishga bo‘lgan ishonchi ortadi. Guruhli o‘yinlar esa

o‘quvchilarning muloqot qilishi, boshqalarning fikrlarini tinglashi va hamkorlikda ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Didaktik o‘yinlarning samaradorligi ularning o‘qituvchi tomonidan to‘g‘ri tashkil etilishiga bog‘liq. O‘yin maqsadi o‘quv topshirig‘i bilan uyg‘unlashtirilishi, qoidalar sodda va tushunarli bo‘lishi hamda barcha o‘quvchilarning ishtiroki ta’minlanishi zarur. O‘yin natijasini rag‘batlantirish va topshiriqlarni bosqichma-bosqich murakkablashtirish o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi. Didaktik o‘yinlardan foydalanishda o‘yin, savol-javob, ijodiy topshiriq va guruhli mashg‘ulotlarning almashib borishi o‘quvchilarning e’tiborini saqlash va passivlikni kamaytirishga xizmat qiladi. Bunday yondashuv o‘quvchilarning bilim olish jarayonida faol ishtirok etishi, javoblarini asoslash va mustaqil xulosa chiqarishiga imkon beradi. Shu jihatdan boshlang‘ich ta’limda didaktik o‘yinlardan foydalanish o‘quv-bilish motivatsiyasini rivojlantirishning muhim pedagogik vositalaridan biri hisoblanadi.

Xulosa. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘quv-bilish motivatsiyasini rivojlantirishda didaktik o‘yinlarning ahamiyatini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, o‘yinli faoliyat o‘quvchilarning darsga qiziqishi va faolligini oshiradi. Didaktik o‘yinlardan maqsadli foydalanish mustaqil fikrlash, bilimlarni o‘zlashtirish va o‘quv topshiriqlarini bajarishga intilishni rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari didaktik o‘yinlardan o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda foydalanish zarurligini ko‘rsatadi.

Ustoz va murabbiylar uchun maslahatlar. Didaktik o‘yinlardan ta’lim jarayonida foydalanish o‘quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog‘lashga yordam beradi. Savol-javob, guruhli va ijodiy o‘yinlarni tashkil etish o‘quvchilarning darsga qiziqishi va faolligini oshiradi.

Shug‘ullanuvchilar uchun maslahatlar. Didaktik o‘yinlarda faol ishtirok etish, topshiriqlarni mustaqil bajarish va guruhli faoliyatda hamkorlik qilish – bu o‘quvchilarning bilimlarini mustahkamlash va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mavlonova R.A., To‘rayeva O.T., Xoliqberdiyev K.H. Pedagogika. - Toshkent: O‘qituvchi, 2008. -496 b.

2. Hasanboyev J., To‘raqulov X.A., Alqarov I., Usmonov N.O‘. Pedagogika. - Toshkent: Noshir, 2011. - 456 b.

3. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. - Toshkent: O‘zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti, 2006. - 160 b.

4. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. - Toshkent: O‘qituvchi, 2004. - 104 b.

5. To‘xtaxo‘jayeva M.X. Pedagogika. - Toshkent: O‘zbekiston Faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2010. - 264 b